

Zdanievych L. Peculiarities of using blitz-game as interactive form of conducting practical training with the future kindergarteners at pre-school educational establishments

The article reveals the actual problem of preparing future specialists for the work with children of pre-school age. It is noted that the training of pedagogical staff, including the pedagogue of pre-school specialty, should first of all meet the requirements of the present, because it is the first educational link, on which the level of education and decorum of the future generation depends. The focus is on the fact that the preparation of the future kindergartener of pre-school age children using interactive game technologies, having its own specificity, is based on the main didactic principles of constructing the process of professional training in the higher educational institution. It has been cleared out that "interactive learning" is a learning technology that enables students to contribute to the joint, energetic and mobile engagement during the educational process. The main criteria and tasks of the interactive model of education have been characterized, the attention is focused on the concept of blitz-game, its features and structure have been revealed.

The original adapted version of using the famous game by Edward de Bono "Six Hats of Thinking" has been proposed. It is mentioned that the worked out approach to the organization of practical classes with students gives positive result under the conditions of strict following the instructions by the teacher. The positive qualities of using this method is that children have real opportunity to play someone's role, where one can manage own attention, come to the agreement with the partner, determine the rules of the game, etc. The concept of six "thought-hats" is aims at solving two main tasks: to provide the person with the opportunity "to overcome the mess in thinking" and to improve the thinking process. The author mentions that it is logical to conduct the blitz-game after the analysis of the training case on the theme of the future game. While preparing to the game, we came to the conclusion that it is necessary to use one more bonnet for the game leader, who will be the teacher of the discipline.

It is concluded that the organization and carrying out of such kind of games for the future kindergarteners latently affects the formation of communicative competence of the participants of the game, and also allows the teacher of psychological-pedagogical disciplines to solve the educational goals – to find out the personal characteristics of speech of the future pedagogues; to continue the formation of students' collective, to create psychological setting. In our opinion, another important positive moment for the leader of the blitz-game is his or her personal adaptation to the forms of interactive learning, the ability once again to be convinced in practice in communicative abilities.

Key Words: game, training, interactive technologies, future kindergarteners, practical lessons.

Стаття надійшла до редколегії 10.02.2018

УДК 377.041-044.332:78

Валентина ІВАНОВА

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва
Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
м. Миколаїв, Україна
e-mail: ivanovavalleon@gmail.com*

**ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДОГО МУЗИКАНТА
ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ**

У статті досліджені питання адаптації випускників навчальних закладів культури і мистецтв на ринку праці, у культурно-освітньому соціумі, до професійної діяльності як умова успішної творчої самореалізації. Охарактеризовані тотожність і протиріччя понять «адаптація» і «самореалізація». Вивчені навчально-виховні можливості навчального закладу з підготовки випускників у ході навчального процесу і початкової практики до професійної музичної діяльності. Узагальнено особистий педагогічний досвід автора.

Ключові слова: музичне мистецтво, професійна адаптація, творча самореалізація, виконавська діяльність, навчальна практика.

З часу проголошення незалежності України розпочалися радикальні зміни в усіх сферах суспільного життя. Музична культура переживає непростий період «переоцінки цінностей», що характеризується зниженням планки естетичних за-

питів, споживацьким ставленням до музики, втраченою авторитету музично-творчої і музично-педагогічної діяльності. Як наслідок, багатий виховний і просвітницький потенціал музичного мистецтва залишається не затребуваним.

На думку Д. К. Кірнарської «останнє десятиліття не тільки перевернуло весь суспільний устрій, але й відмінило багато колишніх пріоритетів і цінностей, – освіта і культура як такі з переліку цих цінностей вибули, звільнивши місце суто прагматичним орієнтирам» [4].

Зараз навчальні заклади освіти і культури працюють в умовах, коли попит на фахівців формує ринок праці. Однією з причин кризисного стану з працевлаштуванням фахівців культури і мистецтв є те, що вони виявляються не підготовленими до здійснення самостійних кроків для утвердження в професії, не обізнані з можливими напрямками особистої самореалізації, не вміють адаптуватися в сучасних соціальних умовах.

Стало масовим явищем працевлаштування дипломованих спеціалістів на роботу не за фахом, отриманим у ВНЗ. А це – дарма витрачені кошти на навчання, збіднення культурно-освітнього потенціалу суспільства, не реалізовані прагнення особистості. При цьому порушуються основні права особистості – свобода і добровільність вибору, які є обов'язковими чинниками творчої самореалізації.

Відзначимо, що процес адаптації випускників (з різними рівнем успішності) до соціальних реалій відбувається, але він далеко не завжди веде саме до професійної самореалізації, що особливо негативно позначається в культурно-мистецькій і освітньо-педагогічній сферах. Але працевлаштування випускників мистецьких ВНЗ до роботи не за фахом це тільки частина проблеми. Її друга складова – оцінити з якими викликами стикається випускник, що вирішив працювати за фахом, і як пом'якшити хворобливий процес професійного утвердження. Часто виникають розбіжності між реальною професійною діяльністю і очікуваними уявленнями, сподіваннями і прагненнями випускника. При правильній організації підготовки студента до подальшої самостійної діяльності ще на етапі навчання у ВНЗ можна дещо нівелювати майбутні розчарування.

Обґрунтування понять «адаптація» і «самореалізація» в їх тотожності і протиріччі містить **наукову новизну**. Матеріали дослідження можуть стати методологічною основою для практичної роботи з підготовки студентів до утвердження в професійній діяльності. Актуальність проблеми і відсутність спеціальних досліджень, що розкривають умови забезпечення творчої самореалізації фахівця музичного мистецтва визначили вибір теми дослідження.

Питання самореалізації та розвитку особистості досліджували зарубіжні і вітчизняні науковці (І. Д. Бех, І. О. Мартинюк, Г. В. Тимошко, В. Н. Алфімов, Н. Е. Артемов, Н. В. Кленова, С. І. Кудінов, А. Маслоу та ін.).

Виявлено, що процес самореалізації містить такі складові: саморозвиток; самосприйняття; самопрогнозування.

На підставі вивчення наукових праць з проблеми самореалізації особистості можна систематизувати основні ознаки цього процесу.

Отже, самореалізація це:

- проба і розгортання ув'язнених в людях потенцій (М. М. Орлов);
- самоствердження, прагнення людини до самоздійснення і реалізації себе в об'єктивному світі (А. Г. Мисливченко);
- вища стадія розвитку особистості, результат особистісного зростання і розвитку (К. А. Абульханова-Славська).

Л. А. Коростильова підкреслює: «Самореалізація пронизує всю діяльність людини і, насамперед, розглядається в ракурсі людини-творця. Самореалізація особистості передбачає реалізацію людиною своїх потенцій: здібностей, вмінь, навичок тощо» [6, 21].

Г. А. Бошук уточнює: «Самореалізація відбувається успішніше у тих студентів, які свідомо відчують в цьому потребу, володіють більш високим творчим потенціалом і прагнуть до самореалізації в своїй професії» [2, 156].

Термін «адаптація» означає здатність людини існувати відповідно до вимог, встановлених суспільством, не обмежуючи при цьому свої власні інтереси і потреби.

Адаптація особистості в соціумі досліджувалась науковцями (В. П. Казначеев, Л. Л. Панченко, В. А. Петровський, Е. Ф. Зеєр, Е. Еріксон, З. Фрейд) як соціальна, психологічна і педагогічна проблема. В контексті нашого дослідження виділимо такі питання:

- адаптація на ринку праці (В. П. Каземіренко, І. М. Магура);
- адаптація в освітньо-культурному соціумі (В. Л. Кікоть, Б. Д. Паригін);
- адаптація до професійної діяльності (І. С. Кон, Т. В. Кудрявцев).

На думку Г. С. Нікіфорова в адаптації до ринку праці велике значення має процес становлення і підтримання динамічної рівноваги в системі «суб'єкт праці – професійне середовище» [8].

Соціальну адаптацію Т. М. Вершиніна характеризує як «процес «вживання» в соціальне середовище, перетворення його у сферу діяльності, прийняття та засвоєння норм та цінностей, активне ставлення суб'єкта для найбільш повного задоволення інтересів усіх сторін» [9, 44].

П. С. Граве и М. Р. Шнейдман вважають, що людина найкраще адаптується в професії, «коли його внутрішній творчий запас відповідає творчому змісту ситуації, тобто коли система не виходить за

рамки індивідуального творчого діапазону» [7, 51].

Відзначаючи зацікавленість науковців до досліджуваної проблеми, вважаємо, що потребують поглибленого вивчення питання адаптації випускників мистецького ВНЗ до нових умов життя і праці, до культурно-освітнього середовища, що сприятиме успішній самореалізації в професійній діяльності.

Мета дослідження – обґрунтування умов забезпечення творчої самореалізації музиканта в процесі професійної адаптації.

У процесі професійної адаптації «самореалізація постає як цільовий проміжний етап у нескінченному процесі самовдосконалення, що створює нові прагнення і потреби у процесі самовдосконалення особистості на більш високому рівні» [10, 162].

Не підлягає перегляду аксіома, що для успішної самореалізації в професійній діяльності найважливішим чинником є фахова підготовка музиканта, яка має бути глибокою і різнобічною. Тобто, втілюючи свої творчі прагнення, наприклад, в царині сольного виконавства, студент повинен чітко усвідомлювати, що протягом тривалої музичної кар'єри творчі пріоритети будуть неодноразово змінюватись. Тож, виявляться затребуваними знання і навички з суміжних музичних спеціалізацій.

Пояснимо на прикладі творчої біографії видатного українського скрипаля Богодара Которовича. У 1971 році, ще під час навчання в консерваторії, він стає переможцем Міжнародного скрипичного конкурсу ім. Н. Паганіні, перспективним і знайомим скрипалем-солістом. В 1984 році він створює камерний ансамбль «Київські солісти», де виявляє себе вже як ансамблевий музикант і диригент. Одночасно веде музично-педагогічну діяльність як професор консерваторії.

Відтак, музиканту в професійній діяльності треба бути підготовленим до розширення кваліфікаційних меж, до діяльності в суміжних або й у віддалених від основної спеціальності музичних напрямках, стати «професійно мобільним».

Звичайно, єдиної схеми для самореалізації творчої особистості не існує. Але константною є така тенденція: кожний знайомий виконавець, диригент, композитор у певний період життя залучається до музично-педагогічної діяльності, формує власну школу, передає досвід новому поколінню музикантів.

Як зазначав Д. Ойстрах, «Педагогічна діяльність є органічним продовженням виконавської, бо щільно пов'язана з нею. Педагогіка є унікальною творчою лабораторією, де індивідуальний досвід артиста набуває найбільш узагальненого

характеру, де на складні питання інтерпретації, виразності, технології знаходяться у спільному пошуку необхідні, часто незвідані, оригінальні відповіді» [3, 11].

Очевидно, що студент, озброєний професійними знаннями і навичками в різних напрямках музичної діяльності, зможе краще адаптуватись на ринку праці. Музиканту-інструменталісту бажано, крім спеціального інструменту, всебічно опанувати курси диригування, інструментознавства, музично-теоретичні дисципліни, музичну педагогіку тощо.

Існує хибна думка, що процес адаптації і самореалізації в професії розпочинається з моменту працевлаштування. Ми вважаємо, що ще під час навчання студента-музиканта у ВНЗ треба всебічно опрацювати такі пріоритетні питання:

- визначити творчі прагнення студента щодо його подальшої професійної діяльності;
- оцінити реальну спроможність студента щодо досягнення бажаного результату;
- вивчити можливості ринку праці щодо подальшого працевлаштування випускника на роботу за фахом.

Тож, викладачі і студенти в процесі опанування професійними знаннями і навичками повинні мати постійну націленість на досягнення успіху в професії і, за необхідності, уточнювати, корегувати, узгоджувати творчі прагнення з реальними можливостями, об'єктивно оцінювати професійні перспективи.

І. С. Кон підтверджує, що «схильності, здібності та інтереси беруть участь тільки на першому етапі вибору професії. Вагу має обмірковане професійне самовизначення» [5].

Отже, підготовку майбутнього фахівця до адаптації на ринку праці, в культурно-освітньому соціумі, до професійної діяльності треба цілеспрямовано і послідовно проводити під педагогічним супроводом ще на етапі навчання студента у ВНЗ.

Велике значення у професійній орієнтації студентів факультету мистецтв має навчальна практика в культурно-освітніх закладах і мистецьких колективах. В ході практики відбувається адаптація студентів до різних видів професійної діяльності та безпосереднє ознайомлення з її змістом, особливостями і соціальними функціями, водночас формується певний практичний досвід. Навчальна практика, як складова фахової підготовки музиканта, охоплює всі роки навчання в університеті, проводиться у визначеній навчальними планами час, будується на принципах комплексності і цілісного характеру діяльності і поділяється на навчальні курси: ознайомча практика, організаційна практика, виконавська практика, педагогічна практика.

Ознайомча практика – перший етап наскрізної практичної підготовки майбутнього фахівця. Вона розширює уявлення студентів про форми і методи роботи на всіх напрямках функціонування музичного мистецтва; сприяє усвідомленню його соціального значення і формуванню стійкого інтересу до майбутньої професії; вчить акумулювати і систематизувати інформацію про різні види музичної діяльності; сприяє формуванню у студента уявлення про особисте професійне самовизначення.

Організаційна практика – другий етап наскрізної практичної підготовки майбутніх спеціалістів. Під час її проходження студенти набувають організаційних навичок, які допоможуть їм в майбутньому організувати навчальний процес, сформувати художній колектив; спланувати творчу та навчально-виховну роботу; проводити концерти, музичні конкурси, фестивалі та інші культурно-мистецькі заходи. Метою організаційної практики є ознайомлення з організаційними основами функціонування культурно-освітнього закладу (творчого колективу); виховання готовності до прийняття власних організаційних і творчих рішень; перевірка професійної готовності до майбутньої самостійної роботи.

Виконавська практика – один з найбільш тривалих видів наскрізної практики, в ході якої студенти опановують специфіку музичної виконавської діяльності; закріплюють практичні уміння і навички, здобуті в процесі навчання; оволодівають навичками сценічного сольного виконавства в реальних концертних умовах; вчать налагоджувати музично-комунікативний контакт зі слухачами. Особиста участь музиканта у концертах дозволяє йому об'єктивно оцінити свої виконавські можливості і визначити роль і місце сольного виконавства в майбутній професійній діяльності.

Педагогічна практика – один з етапів наскрізної практики, де відбувається адаптація студентів до реальних умов професійної діяльності у якості викладача; практичне засвоєння методики викладання фахових дисциплін; пізнання особливостей індивідуального розвитку учня з урахуванням його здібностей, вікових особливостей, психологічних характеристик. Водночас, студент перевіряє себе на готовність до музично-педагогічної діяльності, що дозволить йому в професійній адаптації і самореалізації.

Як приклад, наведемо змістовне наповнення практики студентів I курсу кафедри музичного мистецтва Миколаївської філії КНУКіМ у 2017–2018 навчальному році. Структурний компонент практики – індивідуальна та колективна діяльність студентів. Педагогічні методи – аналітичний

та конструктивний. Аналітичний компонент практики складається із спостереження, вивчення і аналізу досвіду культурно-освітньої роботи. Конструктивний компонент – отримання додаткової інформації про відвідані заклади мистецького спрямування; вивчення репертуарних планів і методичної літератури; налагодження творчих контактів з працівниками культурно-освітніх закладів і керівниками творчих колективів; аналіз власних спостережень та оцінка відвіданих занять, заходів.

До першого блоку практики увійшли відвідування навчальних занять в дитячих музичних школах, коледжі культури і мистецтв та музичному училищі. При відвідуванні занять з фаху перевага надавалась тим музичним інструментам, на яких навчається студент. Студенти вокально-хорової спеціалізації мали можливість відвідати заняття з різних жанрів вокалу (класичного, народного, джазового) і сформувати уявлення про особливості вокального виконавства в кожному з цих стилів.

Так, в ДМШ №5 були відвідані заняття з теорії музики (викл. Кузьменко О. П.); репетиційне заняття хору молодшої групи (викл. Кротенко Л. В.); репетиційне заняття ансамблю гітаристів (викл. Павліщева Л. Б.), а також індивідуальні заняття з флейти (викл. Крупняк С. С.), кларнету (викл. Пономарьов С. І.), гітари (викл. Павліщева Л. Б.) та вокалу (викл. Кротенко Л. В.).

Коледж культури і мистецтв: репетиції оркестру народних інструментів (керівник Комінарець О. В.); академічного хору (керівник Островська Т. В.); народного хору (кер. Затурян А. І.); заняття з академічного та народного вокалу (викл. Жадік Н. Г.); оркестрове диригування (викл. Комінарець О. В.).

Вище музичне училище. Репетиція джаз оркестру (кер. Алексеев В. В.); оркестр народних інструментів (кер. Луук О. В.), джаз вокал (викл. Алексеева Т. С.); кларнет (викл. Чепур О.М.); акордеон (викл. Стиркул Є. М.); скрипка (викл. Богма Т. О.); репетиція академічного хору (викл. Черепухін Ю. О.).

Другий навчальний блок – вивчення професійної музичної майстерності в мистецьких колективах. Студентами були відвідані концерти: естрадного оркестру (грудень); хору ім. Фоміних (грудень); джаз оркестру під керівництвом Алексеева В'ячеслава (січень); новорічний концерт в ДМШ №1 ім. М. Римського-Корсакова (грудень).

Третій навчальний блок – ознайомлення з мистецьким життям Миколаєва. Були відвідані театри з музичними виставами: Миколаївський академічний драматичний театр – вистава-шоу «Коляда в місті N»; Миколаївський академічний

музично-драматичний театр – рок-опера «Біла ворона».

Для збагачення інтелектуального розвитку, студенти відвідали Миколаївський краєзнавчий музей та художній музей ім. В.Верещагіна.

Всі спостереження студенти фіксували в своїх робочих зошитах і вносили в щоденник практики. Щотижня керівник практики зі студентами обговорювали результати спостережень, узгоджували оцінки і висновки.

За період навчальної практики у студентів формуються вміння і навички професійної діяльності, розвивається інтелектуальні, емоційні, волюнтаричні якості. Кінцевою метою навчальної практики є формування сталого потягу до виявлення себе у майбутній професійній музичній діяльності.

Отже, навчальний заклад культури і мистецтв має значні педагогічні можливості щодо

здійснення планомірної, послідовної роботи (як в ході навчального процесу, так і під час навчальної практики) з підготовки молодого фахівця до подальшої професійної діяльності.

Адаптація випускників навчальних закладів культури і мистецтв на ринку праці, в культурно-освітньому соціумі, до професійної діяльності є важливою умовою творчої самореалізації в професії. Навчальні заклади мистецького спрямування мають значні можливості у ході навчального процесу і навчальної практики здійснювати планомірну і послідовну роботу з підготовки студентів до самостійної професійної діяльності. Заявлена тема є перспективною щодо подальшої розробки наукового обґрунтування форм і методів професійної адаптації і творчої самореалізації випускників навчальних закладів культури і мистецтв.

Список використаних джерел

1. Альбуханова-Славская К. А. Стратегия жизни / Альбуханова-Славская К. А. – М., 1991. – 198 с.
2. Бошук Г. А. Педагогические основы творческой самореализации личности студента в концертмейстерской практике в вузе: дис. ... канд. пед. наук / Г. А. Бошук. – Краснодар, 2004. – 196 с.
3. Григорьев В. Ю. Некоторые черты педагогической системы Д. Ойстраха. /Музыкальное исполнительство и педагогика. Сб. ст. Сост. Т.Гайдамович / Ю. В. Григорьев // журн. «Человек. Культура. Город», 2007, №2 (42). – М., 1991. – С. 5–35.
4. Кирнарская Д. К. Психология специальных способностей. Музыкальные способности[Текст] / Д.К. Кирнарская. – М.: Таланты – XXI век, 2004. С. 496
5. Кон И.С. Психология ранней юности / И.С. Кон. – М.: Просвещение, 1999. – 216 с.
6. Коростылева Л. А. Психология самореализации личности : Основные сферы жизнедеятельности: дис. ...д-ра психол. наук / Л. А. Коростылева. – Санкт-Петербург, 2001. – 398 с.
7. Лебедев В.И. Личность в экстремальных условиях. – М. : Политиздат, 1989. – 304с.
8. Никифоров Г. С. Психология здоровья. – СПб. : Речь, 2002. – 256 с.
9. Психология в управлении человеческими ресурсами: учебное пособие / за ред. Т.С. Кабаченко. – СПб.: Питер, 2003. – 400 с.
10. Тимошенко Н.Є. Професійна самореалізація як один із компонентів професійного самовдосконалення особистості // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 121(II), – 2013. – С.161-163.

References

1. Albukhanova-Slavskaya, K. A. (1991). Strategiya zhizni. [Life strategy]. Moscow.
2. Boshuk, G. A. (2004). Pedagogicheskiye osnovy tvorcheskoy samorealizatsii lichnosti studenta v kontsertmeysterskoy praktike v vuze: dys. candidate ped. Nauk. [Pedagogical bases of creative self-realization of student's personality in concert master's practice at university]. Krasnodar.
3. Grigoryev V. Yu. (2007). Nekotoryye cherty pedagogicheskoy sistemy D. Oistrakha. Muzykalnoye ispolnitelstvo i pedagogika. [Features of the pedagogical system by D. Oistrakh]. Moscow.
4. Kirnarskaya D. K. (2004). Psikhologiya spetsialnykh sposobnostey. Muzykalnyye sposobnosti. [Psychology of special abilities. Musical abilities]. Moscow: Talanty – XXI vek.
5. Kon, I.S. (1999). Psikhologiya ranney yunosti. [Psychology of early youth]. Moscow. Prosveshchenye.
6. Korostyleva L. A. (2001). Psikhologiya samorealizatsii lichnosti : Osnovnyye sfery zhiznedeyatel'nosti: dys. doktora psikholog. nauk [Psychology of personal self-realization: The main spheres of life]. Sankt-Peterburg.
7. Lebedev V.I. (1989). Lichnost v ekstremal'nykh usloviyakh. [Personality in extreme conditions]. Moscow: Politizdat.
8. Nikiforov G. S. (2002). Psikhologiya zdorovia. [Psychology of health]. SPb. Rech.
9. Psikhologiya v upravlenii chelovecheskimi resursami: uchebnoye posobiye (2003). [Psychology in Human Resource Management]. SPb. Piter.
10. Timoshenko N.E. (2013). Profesiynna samorealizatsiya yak odin iz komponentiv profesiynogo samovdoskonalennya osobistosti. [Professional self-realization as a component of professional self-improvement of the individual]. Naukovi zapiski. Seriya: Pedagogichni nauki. Vipusk 121(II).

Іванова В.Л. Профессиональная адаптация молодого музыканта как условие успешной творческой самореализации

В статье исследованы вопросы адаптации выпускников учебных заведений культуры и искусств на рынке труда, в культурно-образовательном социуме, к профессиональной деятельности как условие

успешной творческой самореализации. Охарактеризованы тождественность и противоречие понятий «адаптация» и «самореализация». Изучены учебно-воспитательные возможности учебного заведения по подготовке выпускников в ходе учебного процесса и учебной практики к профессиональной музыкальной деятельности. Обобщён личный педагогический опыт автора.

Ключевые слова: музыкальное искусство, профессиональная адаптация, творческая самореализация, исполнительская деятельность, учебная практика.

Ivanova V. Professional adaptation of young as a cause of success in creative self-realization

The article examines the issues of graduates' adaptation of educational institutions of culture and arts in the labor market, in the cultural and educational society, to professional activity as a condition for successful creative self-realization. The identity and contradiction of the concepts «adaptation» and «self-realization» are characterized. The educational possibilities of an educational institution for the training of graduates in the course of the educational process and practice to professional musical activity have been studied. Personal pedagogical experience of the author is generalized.

Key words: musical art, professional adaptation, creative self-realization, performing activity, educational practice.

Стаття надійшла до редколегії 26.02.2018

УДК 378.937

Олена ІЛЬІНА

викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, м. Харків, Україна
e-mail: ilinahelen@ukr.net

СКЛАДОВІ ПОНЯТТЯ ҐЕНДЕРНА КУЛЬТУРА: ҐЕНДЕР ТА КУЛЬТУРА

У статті розглянуто суть поняття «гендерна культура». Окрема увага приділяється узагальненню інформації таких понять як «гендер» та «культура» в цілому. У статті обґрунтовано найбільш поширені версії походження терміна «гендер». Проаналізовано гендерні дослідження в психології. Зокрема гендерна психологія охоплює 5 напрямів досліджень. Виокремлено що культура надзвичайно різноманітна і виконує в житті суспільства й людини низку функцій. Автор констатує тлумачення поняття «гендерна культура», наголошуючи що вона є багатогранною, оскільки містить складний понятійний апарат і об'єднує наукові дослідження щодо проблеми вивчення в історичному, соціологічному, психологічному, педагогічному та інших аспектах.

Ключові слова: гендер, культура, гендерна культура.

Кінець минулого століття був відзначений становленням гендерних теорій і переходом гендерних досліджень на новий рівень, на якому відбувається теоретичне осмислення «гендерного» матеріалу та формулювання гендерних теорій. На формування гендерного аналізу вплинули майже всі великі напрями і течії в філософії, соціології, психології та педагогіці. Гендерний підхід до глобального аналізу соціокультурних відносин став актуальним з кінця минулого сторіччя.

Нині у педагогічній теорії та практиці спостерігається посилення інтересу до проблеми цінностей і ціннісних орієнтацій у контексті гендерної культури. Ця проблема досліджується представниками різних наук, у тому числі філософами, психологами, педагогами, соціологами, правознавцями та ін. Передусім це пов'язано із значними якіс-

ними змінами в житті сучасного суспільства і потребою в новій ціннісно зорієнтованій свідомості, що відповідає реаліям сьогодення.

Розглядаючи сутність гендерної культури, нам необхідно з'ясувати складову таких понять як «гендер» та «культура» в цілому.

Термін «гендер» почали застосовувати для опису всіх перетворень у суспільстві та державі, оскільки саме на них впливають особистості чоловіка й жінки та їхні відносини. Сфера застосування терміну дуже різноманітна – соціальні науки, передусім, соціологія, психологія, філософія. Сам термін використовується для опису відмінностей між чоловічою і жіночою поведінкою, що базуються на соціальних передумовах. У цей же час розмежовуються поняття «стать» і «гендер» що вивело на новий рівень теоретичне осмислення